

REVISTA ENCICLO- PEDICĂ

REVISTĂ PERIODICĂ LUNARĂ

Răspunzător: Ioan Corbu, Cluj, Str. Gen. Grigorescu 16.

Se împarte gratuit, în librării 3 Lei exemplarul

(Nr. 3 conținând „Suplica” la Ministerul Justiției în cauza plăți depunerilor la bănci n'a putut apăre).

Limbă și ortografie fără gramatică și fără principii

E limba și orto(?)grafia școlii fonetiste — școlii anarhiei și a desmățului.

În un articol anonim din „Universul” (Cum vorbim și scriem românește) citim: „Să nu uităm însă, că limba noastră literară nu-i definitiv formată — ci e în evoluție, având tendințe de unificare (?) — și nici ortografia nu-i bine fixată”. Noi însă am arătat, că cu „evoluția”, așa cum o înțelege școlii bolșevică (fonetistă), care vede evoluție în toate scâlambăturile și chiar în greșelile străinilor, care nu poate suferi „limba vechiă și înțeleptă” românească, care vre să ucidă până și „cugetarea românească” înlocuindu-o cu țigănistul „gândire^{*}” valahă”, cu asemenea principii — dacă și lipsa de principii, anarhia, se poate numi principiu — se poate sugruma și neca o limbă, dar nu se poate „forma definitiv” niciodată. Cu rătăcirea sau desmățul fonetist, că limba de ieri e „banală” ași (chiar și numele de Român a devenit banal) și cată să fiă înnoită mereu, ca să nu devină „banală”, nu se poate ajunge niciodată la o „formă definitivă”. „O curățire, o unificare a limbei literare, care se impune”, nu se poate face fără principii, cari singure pot impune și da autoritate, și nu bunul plac sau arbitrul, fiă chiar și al Academiei.

Tot așa stăm și cu ortografia. Cum am mai arătat, nu numai că ortografia nu-i „bine fipsată”, dar nici n'avem o ortografie. Cu reguli arbitrare, oricât de simple, având în vedere numai ușurința scrieri, și nici decât legile gramaticale și fonetice ale limbei — se pot face grafii, câte vrei, cum și avem, dar nici-

^{*}) Am auzit „gândirea” și la Radio-Bari — s'or fi mirând frați Italiani ce dracu, neolatină o fi asta.

decât o ortografie. De prisos s'è mai repetăm ce am spus de atâte-a ori în aceste pagini. Nu e mirare, că nici membri Academiei nu-i respectă grafia.

Înainte de a arăta cum își bate joc școlă fonetistă de limba și gramatica românească, nu putem să nu ne arătam mirarea, că ce o fi înțelegând autorul articolului amintit sub „ardele-nisme, creațiuni ale școlii filologice din Blaj, cari nu sunt decât rămășițe ale influențelor maghiare și săsești din trecut..” Nu știm la ce s'o fi cugetat scrietorul, căci atari „rămășițe ale influențelor maghiare și săsești” nu ne va pute arăta la școlă latinistă și nici la școlă lui Cipariu, adevărata școlă românească, ci numai la școlă modernă a desmățului fonetist, primitore pentru toate cuvintele și iniuriințele străine, numai pentru cele-a românești nu.

Dar s'è ne întorcem la tema noastră.

Am vădut (Nr. 3—934) că d-l Candrea pentru a demustra, că forma „aibe” întrodusă de desmățarea fonetistă nu e corectă, ne-a citat din scripturile vechi și din poezia populară, ba și forma latină (habeat). Dar aste-a de-a-surda le spuni la bolșevici, cari nu dau nemică pe ce a fost, și încă mai puțin pe limba latină. Eli ȃic: evoluția le-a schimbat, iar pentru eli evoluția o face chiar și necunoștința lor de limbă, prostia lor. O're pentru ce nu s'a întemeiat d. Candrea pe gramatică, nu mai are școlă fonetistă lipsă de gramatică, sau nu o cunoșce?

Dar am vădut, că nici chiar Academia nu respectă gramatica. La îndreptarea din urmă a ortografiei, formele: „acoperă, suferă” le-a dires: „acopere, suferă”, fără a se întemeia pe gramatică; pentru ce nu sunt corecte primele, și pentru ce ar fi corecte cele din urmă? După gramatică și cum vorbeșce poporul, formele prime sunt corecte pentru conjunctiv, persóna a 3-a, mai corect: „ca s'è acoperă, ca s'è suferă”, dar nu sunt corecte pentru indicativ, present, care e: „el acopere, el suferă”. Deci formele, cum le-a dires Academia, sunt corecte pentru indicativ și imperativ (pers. 2-a), dar nu sunt corecte pentru conjunctiv. Și atunci, cum putem fi îndatorați s'è le urmăm, și cum putem ajunge la o limbă și ortografie unitară fără gramatică?

Și mai revoltător e cazul următor de încălcare cu dela sine putere a gramaticii, o adevărată neleguire. Verbele „ȃinè, r'èmanè, p'èrè, pl'ècè..” (așè se rostesc pe la noi, nu „pl'ècea, în a, ca la conj. I — între două forme dialectale noi alegem pe cea mai corectă gramaticală) s'au ținut în l. latină de conj. II, și tot așè au trecut și r'èmas în l. fică: românească, așè le-a păstrat poporul de aprópe două mii de ani până aȃi, când

bolșevici fonetiști s'au apucat și le-au trecut la conj. III, căci în desmățarea fonetistă tot scribul și bolșevicul are dreptul să dicteze evoluția limbii. Așe, fonetiști scriu „vor ține, vor rămâne, vor pare, vor place...” ba am vădit și pe „vor prevede”. Numai începutul e greu, dacă se face o spătură în gramatică, ea se va surupa întrégă. După „vor prevede” fonetiști „vor vede, vor ave, vor pute...” (a și început să pută cum se cade bolșevismul fonetist). Și ore pentru ce aceste încălcări nelegiuite ale gramaticii? Pentru că după ce au plăsmuit în loc de ortografie o grafie próstă (fonetică?), cu care nu pot ortografia infinitivul conj. II, ca să nu-l scriă și confunde cu conj. I (în a, plăcea), s'au apucat să dirégă gramatica și limba după grafia lor, ca nebunul Procuste pe óspeți (după pat.) Cine le-a dat drept bolșevicilor să-și bată joc de limbă, să dărâme și să schimbe cea-a ce o evoluție multimilenară a lăsat și păstrat nestrămutat? Am discutat chestiunea acésta cu un amic filolog, care era convins, că verbele amintite ar fi trecut de fapt la conj. III, întemeindu-se pe versurile lui Eminescu „Iar noi locului ne ținem, cum am fost așe rămânem”. Dar, mai întiiu, nici poeți și nici chiar Eminescu, n'au dreptul să se atingă de gramatică. A dóua, Eminescu nici nu s'a atins, e o poezie în formă poporană, o licență poetică (metrică) îndătinată în poezia poporană. Am puté cita și noi din poezia lui Eminescu: „Rămâneți în umbră sfintă, Basarabă și voi Mușatin...” așe că în deșert ar încerca fonetiști a se cura cu Eminescu de acésta nelegiuire.

Tot necunoștința de gramatică și limbă apare și din forma scâlciată „nou” plăsmuită de școla fonetistă în loc de „noue” (noue, plural dela „nouă”). Am mai vădit, că directorul unui mare diar nu pôte face deosebire între substantiv și adverb („altfel de reformă”).

În un articol din „Adevărul” d. Reviga, pare-mi-se, discută cum se scrie „fire-ați”. Dar a descoperit, pôte, la neșce Bulgari sau Turci, pe la marginile*) Bucureștilor forma „fir'ați.” și se întreba cum să o scriem (cu virgulă), căci la școla fonetistă orice provincialisme, ba orice scâlâmbări de limbă ale străinilor sunt evoluție și cată să fiă numai decât introduse în limba literară (ca și: câine..., în epoca rotacismului ar fi introdus și pe „pâre, căre, mâre...”). Nu ne-a spus însă ce să facem cu vechiul „fire-ați”. Dar pe la noi (Năsăud) se află și o a treia formă: „fi-u-ați”, (ci-u-ați), care e la tot casul mai îndreptățită decât „fir'ați”, căci a urmat evoluția adevărată a limbii, lepédând terminațiunea „re” a infinitivului, și adăugând un u scurt eufonic între cele dóue vocale pentru împiedicarea hiatului. Acum, pe care să o admitem, sau pe tóte trele? Sau, crede d. Reviga, că numai provincialismele, sau scâlâmbăturile descoperite de d-sa sunt „evoluție”? Asta-i școla fonetistă!

D-l T. Pisani în articolul „Limba noastră” (Universul) ci-

*) Să ne ierte d. T. Pisani să arătăm, că și „pe margine” e corect românesc, numai că una însemnă, pe margine” și alta „în margine”. bunăoră: „eram în marginea satului”, dar „mergi tot pe marginea satului”. În đicerea „pe marginea cărților” se înțelege „însemnări”, cari se fac pe marginea (spațiul alb al) cărți, nu „în marginea cărți”.

téză ce spune S. Reinach despre decăderea limbei latine, cum „prostul gust căuta tot ce bate la ochi, cuvinte nouă, introducea neologisme, cuvinte străine”. Se rădică și d-l Pisani ca și d. Candrea numai contra neologismelor, pe cari ne propune să le înlocuim cu cuvîntul românesc. Dar care e cuvîntul românesc la d. Pisani? Ca și la d. Candrea. Bunăoară în locul lui „intenționa” ne propune pe „am de gând”, în locul lui „uvrier” pe „muncitor”. Adecă la d. Pisani „cuget, lucrător” nu sînt cuvinte românești, ci numai străinismele „gînd, muncă”. E demagogia și desmățul școlii fonetiste, care se întrece să facă limba cât mai democratică și internațională, nu românească, și nici măcar internațională cultă, universală, ci țigănească. Școla fonetistă nu poate suferi împrumuturi din l. latină, limba clasică și limba mamă, dar nici cuvîntul românesc adevărat (de origine latină, căci e prea nobilă la demagogi), ci numai ungurismele... și chiar țigănistele, căci sînt mai democratice. Chiar și pe Dumeņeu l-au degradat din creator în un simplu „tovarăș de muncă”. Sau, nu vè pare comic să auziți pe D. Țeu disputând cu Lucifer despre creațiune în „Tragedia omului” (trad. d-lui Goga) și dîcînd: „Ori plăsmuirea, munca mea nu-ți place?” — par că vorbește un „tovarăș” de „munca” lui (ori un „șomer”).

Mai cităm tot deacolo ce spune Reinach despre decăderea limbei latine: „se căutau întorsături ale limbei, se ținea de cel mai mare triumf*) al artei să spuni întortochiat, greoiu și de neînțeles lucrurile simple și limpezi”. Curat ca la noi. Vom aduce și noi probe și nu din scrisul gazetăresc, ci din al unui-a dintre scrietorii fruntași, poet și membru al Academiei. În „Tragedia omului” de E. Madách, traducerea d-lui O. Goga, aflăm chiar pe pagina primă versurile: „E încheată vecinica idee, Și facerea și-a plăsmuit hotar”. E așe de întunecat și neguros, că nu înțelegi nimic, pînă ce cercetezi originalul așe de limpede și pe înțeles, din care afli, că nu e vorba de „facerea (creațiunea) și-a plăsmuit (nici nu: pus) hotar” ci simplu: „facerea s'a încheiat, s'a terminat” (ung. befejezve). (De „hotar” a fost lipsă numai pentru rimă la, „altar”). Și mai puțin poți scote înțelesul din versul prim citat, tot așe de întunecat: „e încheată vecinica idee”. O idee oricât s'ar închiăga, rămâne tot idee. În original însă e vorba de „înfăptuirea, realizarea ideii (megtestesülti)”, cee-a ce e cu totul alt ce-va decît „închegarea”. Se pot aduce nenumărate asemenea probe.**). Nu mai stăruim asupra căsunatului d-lui Goga pe ungurisme: „alcătuî, tăgăduî, chezăsuî, belșug, meșeșug...” Cu tôte aceste-a invităm pe cititori să citescă lucrarea, căci nu le va părè rău.

Școla anarhiei (școla fonetistă) fără gramatică și fără principii conducătoare, nu ne va da niciodată o limbă unitară și românească, nici ortografie, cum am mai arătat.

*) D-l Pisani dîce „biruința” în locul neologismului „triumf”, deși nu corespunde, iar dacă e vorbă să dăm și acest înțeles unui cuvînt românesc, de ce să nu-l dăm românescului „îvinge(-ere)” și nu ungurismului „birui(-ință)” ? avînd acel-ași înțeles. Cuvîntul latin și universal, încetățenit nu-l vom înlocui cu țigănistele în o limbă neolatînă.

**) Când a publicat Gorun Prologul (în cer) din Faust, în minunata sa traducere, i-am arătat ce-va scăderi, cari le-a și cores în volum.